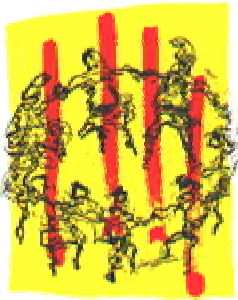

RESSONS D'OCCITÀNIA

Butlletí del Casal Català de Tolosa de Llenguadoc n° 2 Desembre 2003

Casal Català

Tolosa de Llenguadoc

SUMARI

P. 1

Editorial.

P. 2 i P. 3

La revolució d'Etienne
Marcel i Catalunya

P. 4 i P. 5

Com aprendre una llengua
sense estat

P. 6 i P. 7

La botànica als Països
Catalans

P. 7

Eleccions al Parlament

P. 8

“Cette lettre oubliée” de
Gisèle Matamala Vershelde

P. 9

Descobrint el país: Cervera

P. 10 i P. 11

La Patum

P. 12 i P. 13

Ciutat de Mallorca

P. 14

Algú va acceptar la poma

P. 15 i P. 16

Barcelona, capital cultural?

Editorial

Bo i fent camí

Amb aquest número dos de Ressons d'Occitània volem acomiadar en companyia dels nostres socis i amics un any en què el Casal Català ha pogut oferir nombrosos actes que esperem que hagin estat motiu d'interès per als qui per raons diverses formen part de la vida de la nostra entitat. Destacarem des de la represa de les nostres activitats al mes d'octubre el magnífic concert entorn a clàssics catalans i occitans que ens va oferir l'Orquestra de Cambra de l'Empordà davant d'un públic nombrós, la presentació del llibre sobre l'exili de Gisèle Matamala i, en col·laboració amb els nostres amics dels Quadres Catalans, la vinguda al Casal de Maryse Olivé i Quintana, directora de la Casa de la Generalitat de Perpinyà, entitat acabada de crear en un edifici històric del centre de la capital de Catalunya-Nord i de la qual s'espera una contribució el més eficaç possible a un començ de normalització del català a les comarques del nord.

D'altra banda hem de destacar també tota la feina feta per Lo Molin de Ròcas de Garona, entitat dedicada a la difusió de les cultures catalana i occitana, amb qui col·laborem (com per exemple en l'organització del concert de l'OCE) i que, a més d'altres actes, ens ha ofert entre setembre i novembre una interessantíssima sèrie de concerts de cantants dels Països Catalans (Joan Isaac, Tomeu Penya, Sisa, Miquel Pujadó, Josep Tero, Miquel Gil, Pere Figueres i Gerard Jacquet) amb accés lliure per a tots els socis i amics del Casal.

Els projectes del Casal per al primer semestre 2004 no manquen : conferències, vinguda de dos escriptors ben singulars en el panorama de la literatura catalana com són Matthew Tree i Josep Maria Argemí, l'obra dels quals s'evocarà en els nivells més avançats de les classes de català que aquest any estan batent els rècords d'assistència, concert de cant líric, actuació de corals, excursió a Catalunya-Nord i participació en els actes que organitzin les altres entitats que promouen la cultura catalana a Tolosa i a Migdia-Pirineus i amb qui solem col·laborar.

En aquest número els col·laboradors han estat més nombrosos encara que en el primer i des d'aquí els volem expressar el nostre agraïment; hi trobareu articles d'actualitat, d'història, de societat, de literatura, de natura, de tradicions festives, de viatges. Un registre variat que esperem que us faci passar algun moment entretingut amb la nostra cultura durant aquestes festes de Nadal i de Cap d'any.

Amb la col·laboració de:

Generalitat de Catalunya
Departament de Benestar i Família

Butlletí del Casal Català de Tolosa de Llenguadoc

7, rue des Novarts - 31300 Toulouse

Telèfon: 05.61.59.61.02 - Fax: 05.61.42.79.50 - E-mail: casal.catala@free.fr **Director:** Pere Gamisans

Consell de redacció: Lluïcia Saura, Pere Gamisans, Joan Parera **Col·laboradors:** Maria Liébana, Miquel Camprubí, Matthew Tree, Jaume Gamisans, Pere Arnaus, Magali Prat, Lluïsa C. Rosselló, Thomas Tertois, Ismael Calvet **Assessorament Lingüístic:** Maria Gamisans **Impressió:** Espace Repro Toulouse.

La revolució d'Etienne Marcel i Catalunya (segle XIV) o Catalunya com a model per a França

El gran historiador francès, Joseph Calmette, autor de nombroses obres entre les quals una intitulada *Charles V*, era també un bon coneixedor de la història de la península ibèrica i especialment de Catalunya. En el llibre que acabem d'esmentar, fa un estudi aprofundit del temps i del regnat d'aquest rei, començant pel període del seu governament com a *dauphin*, és a dir hereu del tron de França, mentre el seu pare, *Jean le Bon*, era presoner dels anglesos. És un dels episodis més coneguts de l'anomenada Guerra de Cent anys entre les dues corones.

Primera recordarem breument, seguint el propi relat de Calmette, quina era la situació a França en aquella època. Començant pel títol de delfí (*dauphin*), precisament va ser el futur rei Carles V^è qui el va ostentar primer, en haver cedit per tractat a la corona de França el seu possessor, un tal Humbert, el Delfinat de Vienès, estat independent, teòricament vassall del Sant Imperi Romà Germànic. Això fou durant el regnat de Felip VI^è de Valois, l'avi de Carles. Aquest Felip VI^è va ésser el successor de Carles IV - un capecià mort sense hereu mascle directe - arran del seu nomenament per una assemblea dels "barons" de França, que l'escolliren entre diversos altres pretendents, un d'ells Eduard III rei d'Anglaterra i duc d'Aquitània (un "Plantagenêt"), i també Carles el Dolent, rei de Navarra. Tot això en mig de molt polèmiques discussions sobre els drets de cada pretendent, atesa la tradició "sàlica" de seguir preferentment la línia masculina. Després d'un començament d'acord entre anglesos i francesos, els primers tornaren a exhibir llurs drets a l'herència de la corona de França, i així s'originava l'esmentada Guerra de Cent anys, el 1340. Eduard III d'Anglaterra afrontarà successivament els reis francesos Felip VI^è de Valois, *Jean le Bon* i Carles V^è. Contra el primer, guanya la batalla de Crécy i s'apodera del port francès de Calais. Amb el segon Valois, *Jean le Bon* (és a dir "valent en fer la guerra"), és el fill primogènit d'Eduard III, Eduard de Gal·les, més conegut com el

Príncep Negre, qui venç el rei francès a Poitiers, fent-lo presoner (1356). Aleshores comença un llarg període de guerrilles amb les anomenades Grans companyies, tropes mercenàries que viuen a costa del país per on passen, saquejant-lo i fent-hi tota mena de destrosses.

<http://www.herodote.net/histoire02221.htm>

Robert de Clermont i Jean de Conflans són assassinats davant de Charles.

El delfí Carles té doncs la responsabilitat del govern, com a regent, i ha de presidir la reunió dels *Etats Généraux*, assemblea de representants

dels tres ordres o "braços", segons la terminologia catalana (que són : la noblesa, el clergat o "braç eclesiàstic" i el *tiers état* o sigui el "braç popular"). En realitat, el nom d'*Etats généraux* és més tardà i hom diu encara només "les Etats". A diferència, però, de les Corts catalanes que exerceixen un poder financer ben establert, aquests *Etats*, reunits casualment, només han de decidir la percepció d'impostos excepcionals que s'afegeixen al producte corrent del domini reial, del qual viu normalment la institució monàrquica. Ara bé, a través d'aquesta prerrogativa fiscal, segons diu Calmette, els *Etats* "poden indirectament, però eficaçment, exercir una pressió en el terreny de la política". I això succeirà, precisament, com ara veurem, amb dos personatges importants, Robert le Coq, bisbe de Laon, i, sobretot, Etienne Marcel. Aquest darrer era "le prévôt des marchands" de París, és a dir l'equivalent del modern *maire* (el batlle o "alcalde"). Veritable cap de la burgesia parisenca, té autoritat i prestigi. Tots dos dominaran aviat l'assemblea i la Comissió dels 80 elegits que han fet nomenar per tal de preparar les mesures que la greu situació financera i política del reialme exigeix. Es tracta, molt concretament, de seguir una política de reformes. Ara bé, el Delfí governa amb els consellers del seu pare, homes "la major part incapaços i indignes", segons recorda Calmette. La comissió demana llur destitució i substitució per membres dels *Etats*, en els quals confiarà plenament l'assemblea. Serà com un gabinet ministerial i, a més,

es pren la decisió de convocar **periòdicament** els *Etats*, que s'hauran de reunir en sessions ordinàries dos cops a l'any. Sempre segons Calmette, es tracta així d'un nou règim monàrquic, no sols **constitucional** sinó també **parlamentari**. En aquestes condicions, aquesta doble disposició (destitució d'antics consellers i nomenament dels nous segons un procediment canviat del tot), no la pot acceptar el Delfí sense introduir un capgirament del sistema de govern. Finalment, el Delfí clausura sobtadament la sessió, deixant irresolt el greu problema financer. Algun temps més tard, davant l'aparent fermesa de la classe burgesa de la capital, haurà de claudicar, acceptant de convocar novament els *Etats*. Però ara l'assemblea és essencialment parisenca i burgesa. El delfí accepta algunes reformes, com ara la depuració del Consell, el nomenament d'alguns diputats com a nous consellers i alguna cosa més, però no la responsabilitat ministerial davant l'assemblea. Seria un règim encara que no parlamentari, si més no constitucional. Així ho entenen els representants de la burgesia i entre ells Etienne Marcel. Ara bé, el desig íntim del Delfí és mirar de tornar en terra. Una nova sessió li ho permetrà : aquesta nova assemblea és molt poc nombrosa, havent-se abtingut de venir molts representants especialment els de fora de la capital, per diversos motius que Calmette ens exposa. D'altra banda, cal esmentar un fet connex en el conjunt de circumstàncies que interessin : és l'alliberament del rei de Navarra, Carles el Dolent, presoner en un castell de l'Artois després d'haver fet assassinar un altre Carles (el Lacerda, pretendent ell al tron de Castella i molt

amic del rei Joan el Bo). Carles el Dolent té partidaris com a pretendent també al tron de França, com hem dit, i fent-se passar per víctima del govern reial francès, aconsegueix despertar l'oposició parisenca al règim. Ha arribat "l'hora de la Revolució parisenca" segons la fórmula de Calmette. En serà el protagonista Etienne Marcel. Cap del primer municipi del reialme, imagina la instauració d'un règim constitucional que s'assentaria sobre una organització municipal, és a dir una federació de municipis unificada sota l'autoritat monàrquica. I si hom cerca on es podria trobar un sistema d'aquest tipus en aquella època, ens diu Calmette, és a Catalunya que cal anar. Traduïm :

"Car Catalunya ja presentava en aquell temps la seva fesomia particular. És una ampla federació comunal amb un gran municipi, el de Barcelona, com a cap i model. Aquesta mena de sindicat comunal amb Barcelona com a guia ha realitzat un Estat constitucional ben viu en el si de la monarquia aragonesa, és el 'Principat de Catalunya'. El Principat català és un Estat autònom amb un Parlament, les *Corts*, pràcticament una emanació dels Municipis, amb un directori tret de les *Corts*, la Generalitat. En aquest Principat, equivalent d'una República, basada sobre els *furs* o privilegis comunals, el rei d'Aragó o el seu fill primogènit, no representa sinó una figura de president. Un tal règim basat sobre l'organisme municipal tenia, doncs, unes arrels profundes dins la societat medieval. Per què no hauria pogut constituir-se, consolidar-se a França ? (...)

Comptat i debatut, Catalunya, com

Bèlgica, va oferir a Marcel uns prototips dels quals el seu enginy podia treure un disseny lògic i atractiu. Si aquest sistema hagués reeixit, la França del segle XIV hauria estat una Catalunya en molt més gran, amb París fent el paper de Barcelona."

Calmette acaba precisant que les indicacions contingudes dins les cartes que Etienne Marcel va escriure als municipis demostren que s'orientava cap a una política que, inspirada o no pel model català, hi estava emparentada de la manera més evident. Com se sap, Etienne Marcel va perdre la partida després de diverses peripècies en què intervé la figura de Carles el Dolent, el seu aliat de fet, i després també d'algunes morts. Finalment, Etienne Marcel fou matat pels partidaris del rei Joan i del Delfí, després d'haver canviat de bàndol una part de la burgesia parisenca, ara contrària a Carles el Dolent i acabada per un tal Jean Maillart, antic amic de Marcel.

Acabarem dient, pel nostre compte, que si hagués triomfat aquesta Revolució, potser França hauria seguit uns altres camins que l'haurien duta cap a sistemes de govern menys centralitzats i qui sap si hauria estalviat la gran revolució que finalment va esclatar segles més tard, amb el subsegüent enfortiment del poder central, ara jacobí, del qual, avui encara, veiem els efectes. ▲

Miquel Camprubí.

LA VEU DELS PAÏSOS CATALANS

Ràdio Occitània
98,3 Mhz
60, rue d'Assalit
31500 Toulouse
05.61.80.40.40

Emissió diària en català, patrocinada pel Casal Català. Tots els dies de les 16 a les 17 hores
Ràdio Occitània, dins la dinàmica actual, recorda a tots els socis del Casal Català, que tots els dies de la setmana, de les 23 a les 2 hores del vespre, emet el programa d'informació de CATALUNYA RADIO, en la seva integritat, mercès al relleu que es fa automàticament per mitjà del satèl·lit.

Com aprendre una llengua sense estat: l'experiència personal d'un anglès a Catalunya

Déu n'hi do, la feina que cal fer per aprendre un idioma, qualsevol idioma. Sol requerir molts esforços, moltes sessions de memorització de vocabulari, moltíssima pràctica, molta lluita per emmotllar les nostres llengües estrangeres a les exigències de l'idioma en qüestió, molt coratge a l'hora de fer-lo servir ja que sabem que els parlants nadius podrien riure's fàcilment dels nostres errors, i, fins i tot quan, al cap de sis mesos o un any o dos anys de feina intensa, acabem parlant aquest idioma més o menys bé, si volem eixamplar-ne els nostres coneixements, hem de començar a llegir ficció o fins i tot poesia per anar augmentant el nostre vocabulari més enllà de les sis o set-centes paraules que la gent habitualment fa servir al carrer. Realment dominar un idioma, doncs, pot costar anys i anys d'esforços: tota una vida, en alguns casos. Per tant, ha d'haver-hi unes raons molt convincentes perquè encentem aquest procés, perquè si no estàs convençut que l'idioma en qüestió val la pena, evidentment, no l'aprendràs pas d'una manera seriosa. A Catalunya, als Països Catalans en general, hi viuen molts estrangers que afirmen que, efectivament, no, no hi ha prou raons perquè aprenguin el català: que no estan prou convençuts. Aquesta actitud, actualment, és la de la majoria. Per això, crec que podria ser útil explicar les raons que sí que van convèncer aquest estranger, o sigui jo mateix – i, per cert, altres com jo – a aprendre aquest idioma, i comentar, a més, les meves experiències posteriors, força típiques, com a un estranger catalanoparlant.

Vaig aprendre el català fa exactament vint-i-dos anys. El procés era molt senzill, i típic, pel que sembla, de molts estrangers que han après aquest idioma poc conegut: es va encetar quan em vaig enamorar d'una catalana; i un bon dia ella em va

convidar al seu poble, un poble que estava a seixanta quilòmetres de Barcelona. S'ha de dir que en aquella època jo no sabia que la meua nòvia era catalana, o, per ser més precisos, sí que ho sabia – perquè crec en algun moment m'ho havia comentat – però no em volia dir absolutament res: l'adjectiu 'català' no formava part del meu vocabulari d'aleshores, no evocava cap imatge, cap emoció, cap ambient, cap element folklòric, fins i tot. D'altra banda, jo sí que tenia un concepte absolutament tòpic d'Espanya – com tots els estrangers no iniciats – i jo donava per descomptat que la meua nòvia era, essencialment, espanyola. Tant és així, que vaig llegir el Quixot i Lazarillo de Tormes per poder entendre-la millor. Va ser només en arribar al seu poble que vaig començar a adonar-me que els meus conceptes simplistes d'Espanya no tenien res a veure amb la realitat. A poc a poc, vaig anar entenent que no només es parlava un altre idioma a Catalunya a més de l'espanyol (fins aleshores havia pensat que el castellà era l'únic idioma que es parlava a la península, a més del portuguès) sinó que el català es parlava molt, i molt, per un londinenc, vol dir molt més que els meus referents

equivalents, que eren el gal·lès o el gaèlic escocès, idiomes parlats, en general, per quatre pagesos aïllats i quatre catedràtics nacionalistes i para de comptar. No, a Catalunya, una quantitat de gent senzillament immensa parlava el català amb tota normalitat, si havia de jutjar pel meu entorn immediat. Però amb això no n'hi havia prou per convèncer-me de la necessitat d'aprendre l'idioma, perquè tothom també parlava l'espanyol, és clar. Aleshores, vaig tenir la gran sort de conèixer el germà de la meua nòvia – un senyor absolutament extraordinari, independentista i internacionalista alhora – que s'havia autoensenyat moltíssimes coses sobre el propi país en una època en què gairebé tota aquesta informació era suprimida. Per tant, aquest home, al llarg d'una sèrie de converses fascinants, em va ensenyar que l'idioma català no existia en un buit, sinó que tenia un context tan històric com cultural. Em va colpejar molt, recordo, aprendre que hi havia hagut un govern català abans de la guerra civil, que fins i tot havia imprès els seus propis bitllets de banc. Això és seriós, vaig pensar.

En resum, ja havia arribat el moment en què havia d'escollir quin idioma aprendria, el castellà o el català. L'actitud dels catalans del poble que eren diguem-ne d'esquerres era: “ nosaltres, encantats si aprens el català, però has d'entendre que d'aquí a vint anys segurament serà un idioma mort ”: així pensava la gent en aquella època (a finals dels anys setanta). D'altra banda, els únics del poble que volien que jo aprengués el castellà pertanyien a la secció local de Fuerza Nueva. El que em va decidir finalment, era un holandès, un holandès que, com jo, s'havia enamorat d'una catalana però que havia decidit que tot el rotllo català no valia res i que havia après únicament el castellà, amb l'excepció d'una sola frase que deia de tant en tant, que era: “ el català és lleig ”. Tenia un sentit de l'humor curiós. Vaig observar com aquest holandès obligava tothom

a canviar d'idioma només per parlar amb ell, com si fos un bwana blanc a l'Àfrica colonial, i em vaig dir: ja està! és el català, que vull aprendre, vull parlar a aquesta gent directament en el seu idioma, vull, en definitiva, entrar plenament en aquest univers que abans ni sospitava que existia i esbrinar-ne tot el que pugui. Empès per aquesta barreja de curiositat, les ganes de formar part de la comunitat que m'envoltava, i de fàstic davant l'actitud de l'holandès i gent com ell, em vaig ensenyar el català en sis mesos, gràcies a un procés d'immersió total. Mai me n'he penedit, és clar. Al contrari, tinc la sensació que, gràcies a l'aprenentatge del català, se m'han obert les portes de tot un món, tan vàlid com qualsevol altre món humà. Una sensació molt agradable que amb el temps he acabat donant per descomptat.

Molt bé, doncs, ja havia après el català i immediatament vaig començar a descobrir tota una sèrie de coses curioses pel que feia als catalans. Moltes d'elles purament anecdòtiques. Per exemple, a Anglaterra la gent no es toca a menys que sigui absolutament necessari, mentre que els meus interlocutors catalans em tocaven i es tocaven com si fos la cosa més normal del món: vinga agafar-me el braç per aquí i posar una mà a la cama per allà, cosa que em va confondre molt i va donar lloc a tota mena de malentesos, tant amb els homes com amb les dones, fins que vaig entendre que es tractava d'un costum social molt estès. També recordo, com si fos ahir, la paranoia que vaig patir el primer dia que vaig sortir per fer una volta pel poble. La gent que coneixia no deixava de dir-me “ adéu ” com si volguessin fer-me fora del poble com més aviat millor. Una altra cosa que vaig haver d'aprendre és que a Catalunya, les converses són més aviat una sèrie d'interrupcions contínues i no pas un reguitzell de frases acabades, tal com passa a Anglaterra. De fet, si no aprens a interrompre l'altra persona, difícilment podràs practicar el català. N'hi havia molts, d'aquests petits costums, que a poc a poc vaig anar aprenent i interioritzant fins al punt que ara, fins i tot quan parlo anglès, toco el meu interlocutor, l'interrompo constantment, gesticulo efusivament i així tinc problemes socials cada vegada que vaig a Londres. Com a mínim no els dic 'goodbye' en comptes de 'hello'. Però tot això, com he dit, és purament anecdòtic. Ara bé, a Catalunya, durant el meu període d'aprenentatge, hi

havia altres episodis lingüístics que eren més significatius. Al poble, la família havia dit als botiguers i als veïns que jo estava aprenent el català i per tant tothom em parlava en aquest idioma, per bé que fos estranger. Em va sorprendre les reaccions tan favorables de la gent, pel sol fet que jo, com a estranger, hagués après el català. N'hi havia que em somreïen amb complicitat, n'hi havia d'altres que em felicitaven efusivament i fins i tot n'hi havia que em convidaven a una copa – cosa que encara em passa de tant en tant i que no deixa de ser un bon al·licient a l'hora de convèncer la gent a aprendre el català. També em va sorprendre, fins i tot en aquella època llunyana, que molts catalans fessin tants esforços per fer visible el seu idioma, als rètols de les botigues, per exemple, cosa que ara, evidentment, és molt més normal. Ara bé, no tot eren flors i violes. També vaig acabar entreveient un altre aspecte de la realitat catalana, menys agradable. M'explicaré: al cap d'uns dies d'haver viscut al poble, vaig comprar unes postals en una botiga on no se'ls havien avisat que jo aprenia el català. Vaig tenir una conversa d'uns deu minuts sobre les postals que hi havia, tot en català, i, de cop i volta, el senyor de la botiga va dir: 'Vostè no és d'aquí, oi?' Li vaig dir que no, que era de Londres i de cop i volta em va contestar 'Y usted qué quería?'. Havia topat amb el gran taló d'aquil·les dels catalans: la seva tendència a tractar tots els estrangers com si aquests fossin genèticament programats per no entendre ni parlar ni una síl·laba en llengua catalana. És una actitud tan arrelada que m'atreveria a dir que és l'obstacle més gran per als estrangers a l'hora d'aprendre el català, molt més que els pronoms febles i l'ús del subjuntiu. I que no ens vinguin – com fan alguns catalans - amb aquella vella excusa segons la qual es canvia al castellà per cortesia: si la conversa ha començat en català, i ells t'obliguen a canviar al castellà, això no té res a veure amb la cortesia, més aviat al contrari. Més aviat ho fan, crec, senzillament perquè se'ls ha ensenyat o bé ells creuen que el castellà és més important, més normal, més seriós que el seu propi idioma. Si el teu interès en el català no és purament acadèmic, és a dir si aprens el català perquè vols fer-lo servir amb els catalanoparlants i no pas perquè vols llegir Verdager a Tòquio, posem per cas, doncs és molt i molt frustrant. Un amic català em va suggerir una possible solució al problema: em va dir: has de demostrar a

tothom que realment domines el català si vols que et contestin en aquest idioma; per exemple, si entres a un bar i vols una cervesa, no demanis pas “una cervesa” i prou, digues una cosa com ara: “ posi'm una mitjana si us plau i que sigui ben fresca”. I funciona! Des d'aleshores, he agafat el costum sempre de parlar una mica més en català del que sigui estrictament necessari als establiments on no em coneixen perquè així sabré que l'altra persona entendreà que per bé que sigui estranger sóc un dels estrangers – i jo calculo que formem un deu o quinze per cent, actualment, de tots els estrangers que vivim a Catalunya - que hem fet l'esforç d'aprendre el català. És més, és precisament perquè hem après aquest idioma amb la mateixa seriositat que hauríem après qualsevol altre idioma, com ara l'alemany o l'italià o el rus o el xinès, posem per cas, que, al contrari de molts catalanoparlants nadius, no estem disposats a caure en una mena de bilingüisme mandrós; que no estem disposats a claudicar lingüísticament cada vegada que pensem que l'altra persona potser no sigui catalanoparlant; és més, que parlarem en català fins i tot a la Policia Nacional i als funcionaris de la Delegación del Gobierno si cal, perquè considerem que hem guanyat el dret a fer-ho. Dit d'una altra manera, costa engrescar els estrangers perquè aprenguin el català, però un cop engrescats, solen romandre engrescats de per vida i així acabaran, acabarem, jugant el nostre paper, diria que positiu, en el futur gens cert d'aquest idioma que ha sobreviscut a tants daltabaixos i que encara no és mort, tal com havien predit els meus amics catalans dels anys setanta, però que no deixa de ser, això sí, tan fràgil com fascinant. ▲

Matthew Tree

-Nota: conferència que va fer en Matthew Tree a les jornades sobre ensenyament de la llengua a Sant Cugat del Vallès al proppassat mes de juliol i que ha cedit gentilmente a “**Ressons d'Occitània**”, per la qual cosa li estem molt agraïts.

La botànica als Països Catalans

La situació actual

Entre 1984 i 2001 es va publicar, a l'editorial Barcino de Barcelona, una monumental "Flora dels Països Catalans" en quatre volums que concerneix els vegetals vasculars (des de les falgueres fins a les palmeres, roures, lliris, cards...).

Els dos autors van ser o són catedràtics de biologia vegetal a la Universitat Central de Barcelona: Oriol de Bolòs, ja jubilat, és nadiu d'Olot, Josep Vigo, encara en activitat, ho és de Ribes de Freser. Aquesta obra és d'un excel·lent nivell científic i va ser premiada per una medalla d'argent de l'organització OPTIMA que reuneix a nivell europeu els científics que s'interessen per la fito-taxonomia (classificació sistemàtica dels vegetals) i la botànica en general.

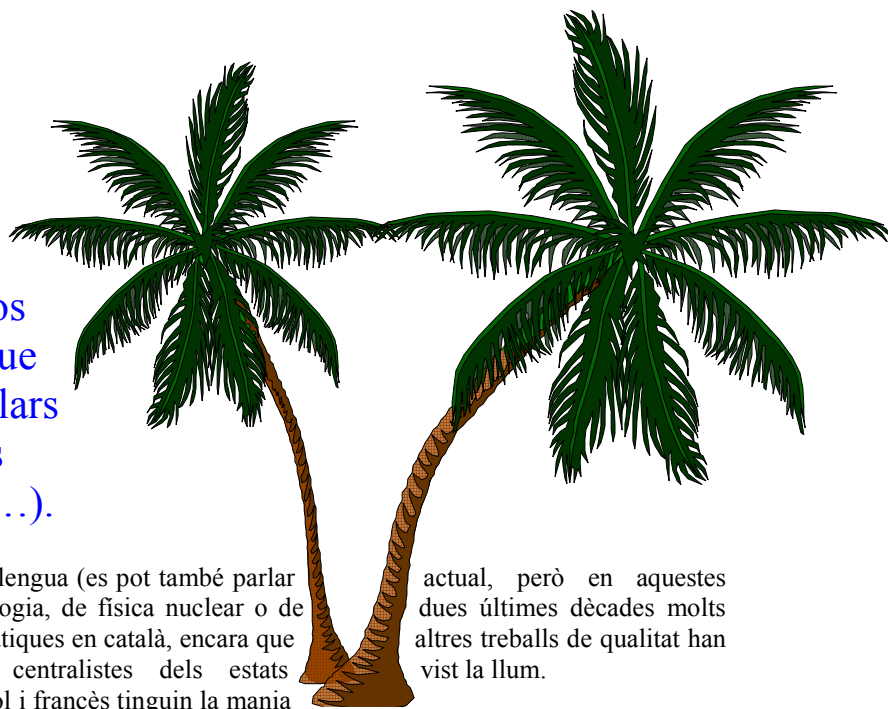
Una "Flora" és un llibre que permet identificar un vegetal basant-se en l'observació de les seves característiques morfològiques i anatòmiques, i seguint unes "claus dicotòmiques" que permeten d'arribar fins al nom científic (i també vulgar) que porta aquest vegetal.

En el cas que ens interessa, la "Flora dels Països Catalans" permet d'identificar les 3556 espècies de plantes conegudes en l'àrea geogràfica dels Països Catalans, és a dir, de Salses a Guardamar i de Fraga a Maó (incloent-hi la Vall d'Aran, de parla occitana però administrativament catalana, molt rica en plantes de l'alta muntanya pirinenca). Aquest llibre és, ben segur, redactat en català i amb un vocabulari perfectament adequat al tema tractat, cosa que posa de relleu la normalització completa de la

nostra llengua (es pot també parlar de geologia, de física nuclear o de matemàtiques en català, encara que alguns centralistes dels estats espanyol i francès tinguin la mania de dubtar-ne). La presència de 3556 espècies de plantes en un territori prou reduït com el dels Països Catalans (70 000 km²) és remarcable i va lligada al ventall ecològic molt important, amb una línia litoral desenvolupada, unes quantes illes (Balears...), diversos climes de tipus mediterrani (d'àrids a plujosos), però també oceànic (Vall d'Aran) i unes quantes variants d'alta muntanya, una part d'elles amb tendència continental (Andorra, Cerdanya). Per comparació, el territori de l'estat francès (Còrsega inclosa) que compta 550 000 km², porta solament 4000 espècies i en el de Gran Bretanya (aproximadament 300 000 km², però amb poc relleu i un clima oceànic prou uniforme) no creixen pas més de 2000 espècies.

A més de poder identificar totes les plantes presents, la "Flora dels Països Catalans" dóna una descripció de cada vegetal (amb un dibuix molt representatiu), la seva ecologia, la seva extensió a les nostres comarques i a tota Europa i Àfrica del Nord (en el cas de plantes d'àmplia distribució), gràcies a mapes adequats.

Aquesta Flora és una obra cabdal de la botànica catalana

actual, però en aquestes dues últimes dècades molts altres treballs de qualitat han vist la llum.

La Institució Catalana d'Història Natural (I.C.H.N.) edita regularment un butlletí en la seva secció de Botànica on la majoria d'articles científics són redactats en català (els altres en castellà i cada cop més en anglès).

L'editorial de la Gran Enciclopèdia Catalana va produir, fa uns dotze anys, una "Història Natural dels Països Catalans" dins la qual un volum sencer (de cap a cinc-cents pàgines) tracta de la vegetació i dos altres, tan importants com aquest, de botànica, tot això a càrrec de diversos autors. Aquests llibres són d'un molt bon nivell científic i van il·lustrats d'una manera extraordinària, d'una banda per fotos meravelloses, d'altra banda per dibuixos d'alta qualitat deguts a l'Eugeni Sierra i Ràfols.

Aquest dibuixant va participar també, conjuntament amb en Josep Nuet i Badia, a la il·lustració d'un excel·lent llibre sobre la vegetació dels Països Catalans, redactat per en Ramon Folch i Guillèn i publicat per l'editorial Ketres. Tots aquests llibres es poden trobar fàcilment a Tolosa per exemple a la llibreria "Cocagne" del carrer Villeneuve al barri de Sant Cebrià, llibreria especialitzada en temes de biologia

i natura. Efectivament, a França, actualment, en aquest camp, no hi ha llibres tan ben fets com els de què acabo de parlar, és dir el bon nivell dels nostres Països Catalans.

Un dels problemes importants que es plantegen actualment és la pressió humana molt forta que destrossa excessivament i de manera sovint irreversible, el paisatge natural. En temps de la dictadura franquista, la protecció del medi ambient va ser molt fluixa, per no dir inexistent. Quan va tornar la democràcia, els ecologistes van pressionar per obtenir més protecció de la natura; es van fer projectes i prendre resolucions però la majoria d'aquestes van quedar sobre el paper. El resultat és que el medi ambient dels Països Catalans és un dels més destrossats de la Península Ibèrica. Els científics van donar l'alarma ja al 1976 amb la publicació d'un llibre molt important "Natura: ús o abús?" el redactor en cap del qual va ser Ramon Folch i Guillèn (amb una segona edició al 1988), però la situació no ha millorat gaire. El patrimoni vegetal amb les 3556 espècies de què hem parlat més amunt ha sofert molt i moltes plantes han desaparegut de molts llocs. Els "Parcs Naturals" creats per la Generalitat o pel govern central semblen oferir més protecció teòrica que pràctica i s'haurà de lluitar encara molt fort en aquests temes.

Acabarem per avui aquesta evocació de l'estat actual de la botànica catalana. En una altra ocasió parlarem del passat de la botànica catalana i de qui van ser els introductors d'aquesta ciència als Països Catalans. ▲

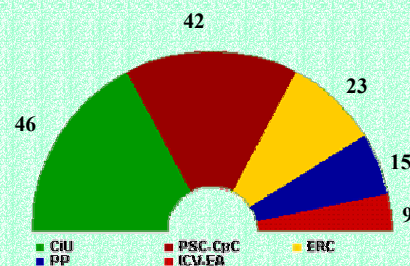
Jaume Gamisans

Eleccions al Parlament:

victòria dels partits nacionals i significatiu avenç d'Esquerra Republicana de Catalunya.

La repartició d'escons al Parlament de Catalunya que té 135 diputats ha estat la següent a les eleccions del 16 de novembre: Convergència i Unió 46 (56 en 1999), Esquerra Republicana de Catalunya 23 (12 en 1999), Partit Socialista Català-PSOE 42 (50 en 1999), Partit Popular 15 (12 en 1999), Iniciativa per Catalunya-Verds 9 (5 en 1999). Aquesta distribució pot fer d'ERC el partit decisiu a l'hora d'escollir un nou President de la Generalitat. Es poden fer diverses lectures d'aquests resultats i una d'elles és que els partits nacionals catalans (C i U i ERC) tenen prou escons (69) per assolir la majoria absoluta. Els partits portaveus (Partit Popular) o sucursals (PSC-PSOE) de l'ultranacionalisme castellà han perdut pes en conjunt. Enguany ERC proposa el que ja va posar sobre la taula fa quatre anys: la constitució d'un govern de concentració nacional, que, segons el partit republicà, hauria de poder reunir tots els partits excepte el Partit Popular per fer front a algunes de les discriminacions més cridaneres que pateix Catalunya en el marc institucional actual.

Volem parlar de l'espoli fiscal (fa anys que Catalunya està sotmesa a un brutal dèficit fiscal que sobrepassa els 6000 milions d'euros i que la perjudica en tots els sentits) i de la minva de l'autonomia, atacada dia rere dia pel govern de l'Estat. És una tasca que no serà fàcil encara que es constitueixi aquest govern de concentració nacional si a més a més no hi ha una mobilització, sigui quina sigui, de la societat catalana per ajudar-hi car ben lluny d'encaminar-se cap al respecte i l'assumpció de la pluralitat nacional de l'Estat espanyol els partits

ultranacionalistes castellans, PSOE i PP i els seus seguidors als Països Catalans, han dut a terme, a l'empara de la constitució, cosa que demostra les carències d'aquest text jurídic, una política discriminatòria dels interessos de les altres nacions.

La discriminació és inscrita de vegades en el text constitucional com per exemple en les disposicions que fan que als Països Catalans el català, definit com a llengua pròpia, no sigui de coneixement obligatori mentre ho és el castellà que no és llengua pròpia del país! A voltes són les pràctiques que segueixen els dits partits i obeeixen sempre els mateixos interessos nacionals: la centralització de la política de comunicacions, l'ofensiva contra la llengua catalana promoguda a les Illes Balears pel Partit Popular d'ençà que hi ha recuperat el poder, la voluntat d'imposar a Catalunya més hores d'ensenyament del castellà. Totes aquestes lleis, mesures, actituds i capteniments, orfes de qualsevol respecte a altri i excoients fan una nociva fortor d'assimilacionisme que potser explica l'augment del vot per ERC sobre qui recauen unes responsabilitats difícils d'assumir com ho són els problemes als quals s'haurà d'enfrontar. ▲

Pere Arnaus

Crònica de llibres:

“Cette lettre oubliée” de Gisèle Matamala Verschelde

«La vida no és el que hom ha viscut, són les coses que es recorden i com es recorden».

Gabriel García Márquez

L'escritura sempre ha estat per a la Gisèle M. V. un refugi, una necessitat, una urgència. Alguns llibres inèdits esperen dins els seus calaixos.

N'hi ha un que sempre ha dut dins el cor, que ha d'escriure per lliurar i compartir la seva història si no per lliurar-se'n. No, no es tracta d'oblidar, és simplement la necessitat imperiosa de comunicar, de dir, de fer saber i fins i tot de compartir.

De sobte, el descobriment “d'aquella carta oblidada”, abandonada, arraconada, paralizada, desencadena un mecanisme que s'engega i que res no aturarà. Aquest dolor indefinible que tenia en un racó del cor des de força temps, des de sempre i que l'obsedia, cedeix el lloc a una evidència: el primer llibre que publicarà en prioritat és el que reserva al seu pare.

Gisèle deixa venir els records, les imatges, tot el que li puja del passat.

Tres personatges: el pare, la mare i la filla. Una nena silenciosa, l'esperit obert, que escolta, observa, entén aviat, massa d'hora potser perquè si el passat del pare l'obsessiona, el present l'angoixa. Està a l'aguait.

El text esdevé el testimoniatge d'una existència curulla de vivències que comprèn la guerra, la que va enfrontar les dues Espanyes, la “retirada”, l'exili a França, els camps de concentració, els camps de treball... Anys intensos que l'autora descriu amb un llenguatge viu, directe, ple d'amor i d'humanitat.

**Un llibre
bastit
amb
força,
tendresa i
poesia.**

El lector sorprès i trasbalsat descobreix des de l'òptica pròpia de l'edat que té a cada moment, la veu de la nena que va creixent fins que esdevé adulta i que mostra tot el teixit d'esdeveniments i sentiments que formen la vida del principal protagonista.

El fervor que li té la seva filla, l'admiració, la inseguretat del nucli familiar, la malaltia, la mort... tot aquest conjunt de circumstàncies gairebé es desenrotlla a l'escenari peculiar d'una casa gran, amb jardí i hort com a rerefons. La Gisèle ha escrit una obra atraient, hàbil, original i àgil per a circular d'una veu a l'altra, que constitueix al mateix temps, un fragment major de les seves memòries. Deixa parlar la realitat revisitant-la.

Un llibre bastit amb força, tendresa i poesia, recercant els petits detalls que sempre captiven el lector. Una obra molt densa.

Un moment fort que va dret al cor: el penediment de la filla que tantes coses voldria preguntar al pare, però ja no hi és per a contestar-li.

Una escena plena de tendresa i poesia: la descripció del pare a l'hort i la nena que l'observa i el segueix amb la regadora a la mà.

Tot plegat un bell homenatge als seus pares: un pare desaparegut massa d'hora, anihilat per una llarga malaltia, una mare omnipresent, afectuosa, comprensiva, abnegada.

Amb una força extraordinària, l'escriptora ens guia a través d'unes vides de turments i d'amor.

Una infantesa humil, la guerra, la derrota, la “retirada”, l'exili, el dolor... tot això és injust. “No hi ha dret” ! ▲

Llúcia Saura

Descobrint el país: Cervera

Escut de Cervera

Quan venim de Barcelona i anem cap a ponent passem tot sovint pel peu d'aquest poble encimbellat, voltat d'unes muralles molt antigues, però com sovint tenim presses i ganes d'arribar al nostre lloc de destí, donem un cop d'ull ràpid i passem de llarg fixant-nos sobretot en la carretera que es perllonga davant nostre i que reclama tota la nostra atenció.

Però enguany el nostre destí era la ciutat de Cervera, i dic ciutat perquè realment quan t'endinses pels seus carrers descobreixes un lloc amb molta història i una població que té avui uns 8000 habitants. El primer que et trobes són els seus carrers costeruts que s'enfilen cap amunt i t'adones que és situada en un lloc estratègic des del qual es pot veure una plana bastant ampla de camps secs, alguns sembrats de blat, altres sense res, terra seca de la Segarra. El cotxe, el vam deixar prop de l'estació vam seguir una estoneta la via perquè vam descobrir dos edificis modernistes mig en ruïnes que estaven restaurats, quan ens vam voler acostar per veure el que eren no vam poder perquè eren envoltats d'unes reixes que ens impedièren el pas, els vam observar, vam travessar dos cops la via i ens en vam anar, però tanmateix recordo la figura esvelta de les dues torres de maó culminades per una teulada inclinada amb ceràmica que recordava les cases del parc Güell. Ens endinsàvem dins de la ciutat vella; la primera plaça que vam trobar era la de l'antiga universitat, creada pels borbons al segle XVIII; vam voltar l'edifici i vam veure que era molt gran, després vam observar que una senyora carregada amb un instrument de música i acompanyada d'una nena que segurament era la seva filla, entrava dins de la universitat, a la porta de la qual hi havia un guardià. Li vam demanar si podíem entrar per visitar-la, ens va dir que sí, però quina va ser la nostra sorpresa quan vam veure l'estat descarat i a voltes ruïnós en què es trobava

l'edifici. Era molt abandonat, vam resseguir els diferents patis amb les columnes que hi havia i era una sensació d'abandó que predominava, tanmateix hi havia algunes dependències arreglades i a dintre hi havia activitat. Ens va saber greu que un edifici tan noble fos en aquest estat i creiem que, tot i ser segurament costosa, s'imposava una rehabilitació completa.

Vam decidir de voltar al llarg de les muralles de l'època de Pere el Cerimoniós i la veritat és que vam fer molt d'esport perquè són llarguïssimes i amb moltes baixades i pujades, per cert les estaven restaurats en molts indrets. Vam descobrir-hi, en un replà, un monument, degut a l'escultor Josep Maria Subirachs (1982) i dedicat a la Generalitat de Catalunya perquè va ser a Cervera que les Corts Catalanes, presidides per Pere el Cerimoniós, acordaren crear la Diputació del General o Generalitat en 1359. Vam continuar pujant seguint les muralles fins arribar a la bonica església de Santa Maria el campanar de la qual recorda el de la seu de Lleida i que és una mena de mascaró de proa d'aquest vaixell enlairat que és la ciutat antiga, amb el pintoresc i medieval carrer major que arrenca des del magnífic conjunt monumental que formen l'església de Santa Maria, l'ajuntament i la Plaça Major i és l'espina dorsal del casc antic. A la Plaça Major hi havia un forn, hi vam entrar, vam comprar un pa molt gros d'aquells que ja no es troben i ens el vam endur amb la intenció de fer al vespre un bon pa amb tomàquet bo i recordant la nostra passejada per la capital de la Segarra. ▲

Maria Liébana

Sovint quan passem per una carretera al peu d'un poble no ens podem imaginar com serà aquell poble per dins. Si tenim la bona idea d'aturar-nos i de fer una passejada pels seus carrers, sense pressa i observant amb la màxima atenció tot el que veiem descobrirem coses sorprenents. Com ja solem fer des de fa alguns anys de recórrer els pobles de Catalunya, aquest any els nostres passos ens van portar fins a Cervera. Qui no coneix Cervera!

La Patum

La Patum, festa decretada d'interès nacional per la Generalitat de Catalunya té lloc a la ciutat de Berga. És una celebració d'arrels medievals que s'ha conservat des de llavors sense canvis importants. Si en un primer temps la festa s'anomenà la Bulla, que significa "bullícia", "gatzara", l'apel·lació "Patum" prové del so del tabal, del tambor. Aquesta festa d'origen religiós, esdevinguda laica avui dia, es celebra el dijous següent de Pentecosta, per commemorar la institució de la Sagrada Eucaristia, és a dir per Corpus Christi.

La Patum, festa bergadana per excel·lència, es compon de diversos elements i entremesos, descrits a continuació amb l'esperança de desvetllar-vos el desig d'anar-hi.

S'inaugura aquesta pel ball dels turcs i dels cavallets. Antigament eren anomenats moros i cabretes. L'origen d'aquest ball és incert, però la persecució dels moros obligava els cristians a refugiar-se a les muntanyes com les cabres. En el segle XVI, es transforma en combat entre cristians i turcs. Així, les transformacions segueixen la història ja que l'enemic número u del segle XVI eren els turcs. En aquell temps, les lluites moros / cristians eren la transposició de les lluites entre àngels i dimonis, entre el bé i el mal.

Les Maces és l'escenificació elemental de la lluita dels àngels contra els dimonis que evolucionen al so del Tabal. Els diables, brandant unes grans maces rematades amb un fuet, van saltant en direcció contraposada i sense preocupacions de cap mena, col·locats en dos grups, l'un enfront de l'altre. Sant Miquel i l'àngel van encreuant-se amb els diables en un simulacre de lluita. Quan esclata el fuet de la maça respectiva, el dimoni cau a terra, on és occit per la llança de Sant Miquel i l'espasa de l'àngel. Això dura fins que han esclatat tots els fuets i els diables queden estesos a terra.

La Guita, anomenada també, sobretot

en temps passats, Mulaguita, Mulafera o Mulassa, és un original monstre infernal, mig mulassa, mig drac, amb un coll tan llarg que pot fer les delícies dels estadans dels primers pisos. Esbrava la seva ira investint desafortadament la gentada que omple la plaça, amb una predilecció especial per als pacífics estadans de la barana. Simbolitza el mal i evoluciona al ritme del Tabal. Duu coets, igual que les Maces, però a la boca. Tradicionalment només hi havia una guita: la Grossa. De tots els personatges de la Patum, la Guita és el de forma més primitiva i el més poc elaborat de tots en la seva construcció, cosa que pot parlar-nos de la seva antiguitat. A finals del segle XIX es va introduir la Guita Xica o Guita boja, idea i obra d'alguns veïns de Berga.

L'Àliga segueix essent l'entremès més distingit de la Patum. Abans tenia la permissió de ballar al presbiteri, a l'interior dels temples. L'àliga, grossa figura d'ocell de cartó i pasta, ales plegades, bec obert, que té al cap la corona comtal, simbolitza l'alliberament de l'antiga Vila que, el 1393, passà del domini feudal de Joana d'Aragó, comtessa de Foix, al domini reial de Joan I, l'amador de la gentilesa, que regia la monarquia comtal catalana.

Les transformacions en la vestimenta segueixen les transformacions de la història catalana: així el 1931, l'Àliga, que portava fins llavors la corona reial borbònica, no la portà ja que aqueixa data

coincidia amb l'adveniment de la República. Això provocà una gran polèmica al si de la població berguedana.

Comença el ball de l'àliga amb un delicat joc de peus, tot filigrana, com una princesa captiva que broda amb esperança la senyera del seu alliberament. Tot d'una comença a estrebar, incontenible, a banda i banda, fins que, arrencades les cadenes, emprèn amplament el vol de la llibertat.

Els Nans formen dues colles de quatre cada una que ballen separatament: els Nans Vells i els Nans Nous. Els primers que salten són els Nans Vells. Són d'introducció moderna, daten de la primera meitat del segle XIX. Vestits iguals, amb un barret de tres puntes, llargues perruques recollides al darrera amb un llaç, ballen tocant les castanyoles. Aquest ballet consta de dues parts: la primera és un airós temps de vals, i la segona la mateixa melodia en compàs binari i temps més viu que se'n diu el rebutat.

Els Nans Nous daten del 1888. A diferència dels Nans Vells, cada figura és diferent. Representen dues parelles, vella l'una i jove l'altra, i llur vestimenta vol imitar la indumentària de la gent distingida de l'època. La seva dansa és airosa i joganera. La melodia, com la dels turcs i cavallets, és del músic berguedà Quim Serra.

Els Gegants, populars a tots els països occidentals d'Europa deriven segurament,

almenys pel que fa a Catalunya, d'aquell gegant Goliat que desfilava vençut en les antigues processons de Corpus, així l'origen dels gegants seria pagà i molt reculat. En un principi, a Berga degué haver-hi només un gegant, com a tot arreu. Un segle més tard apareixen les Geganteses, Gegantes a Berga, formant parella amb el Gegant. El Gegant com avui dia es coneix data del 1601 en ocasió de les magnès i solemnes festes per la canonització de Raimon de Penyafort. A Catalunya, a diferència de França que els representa de manera grotesca, se'ls té en respecte. A Berga, n'hi ha dues parelles: els Gegants Vells que daten de la primera meitat del segle XIX i els Gegants Nous que són del 1891. Ballen conjuntament. És divertit de pensar que el pentinat de la bella Geganta nova té una incidència en la vida de cada dia sobre les dones de l'època. En efecte, portava cada any un pentinat nou que donava la moda del pentinat que portarien les senyores.

Segons la llegenda, els gegants representen els cabdills moros que tan mal record deixaren a Berga durant generacions. El cas és que avui els berguedans se'ls miren amb amor i veneració. Han esdevingut com de la família, i són ja un element imprescindible de la intimitat ciutadana de Berga.

Fins fa pocs anys, els gegants eren blancs de cara, però des de principis del segle XX, responen a la creença popular que la Patum va ésser fundada per simbolitzar la lluita contra els moros; es volgué donar als personatges un caient oriental i se'ls tení la cara d'un to bru clar. Així, els personatges de la festa respecten la història de la vila o almenys les seves llegendes. Els Gegants són, doncs, totalment impregnats de la història popular de Berga. En la vestimenta dels Gegants Nous figura l'escut de la ciutat de Berga que forma part de la tradició, de la història popular de la ciutat. Aquest escut es compon de cinc mitges llunes que representen les cinc derrotes dels moros. Les cinc victòries cristianes són simbolitzades per una barra més afegida a les quatre barres catalanes.

La representació dels Plens és l'apoteosi de la festa Antigament aquest salt era una sola cosa amb les Maces. Representen l'orgia infernal d'uns diables

Àliga

Guita

Turcs i cavallets

Nans nous

Tabal

plens de foc- d'aquí el nom de Plens saltant al so pregon del Tabal i als acords d'una música enardidora. La multitud es barreja amb els diables roents d'espurnes que amb llur claror sinistra il·luminen la plaça entenebrida en un vèrtex frenètic i vivent. La melodia actual que els serveix de música és també de Quim Serra.

Per la diada de l'Ascensió, el Tabal ja porta a la Ciutat l'anunci de les festes que s'apropen. El seu repic, que ha donat a l'antiga Bulla el nom de Patum, és tot un símbol. Hom diu que per l'Ascensió, posant l'orella a terra, tot berguedà, en qualsevol part del món que sigui, pot sentir el ressó del Tabal de La Patum. És una manera ingènua d'explicar l'enyorament dels berguedans fora de casa.

És l'element imprescindible de la Patum; és l'herald i l'acompanyant de la festa des del principi quan passa pels carrers de la ciutat, pels quatre barris, quan va a buscar les quatre parelles recentment casades i l'èlite de la ciutat, durant la celebració en la qual acompanya els diferents balls, i, fins al final, amb el Tirabol, rematada que clou la Patum. La Patum dels vespres s'acaba amb el salt, cada any més esbojarrat, del Tirabol, en què, tot balla alhora fins que els músics paren de tocar. La multitud comença a xiular i a cridar unànimament *Vagos i Volem Patum, volem Patum.* ▲

Magali Prat

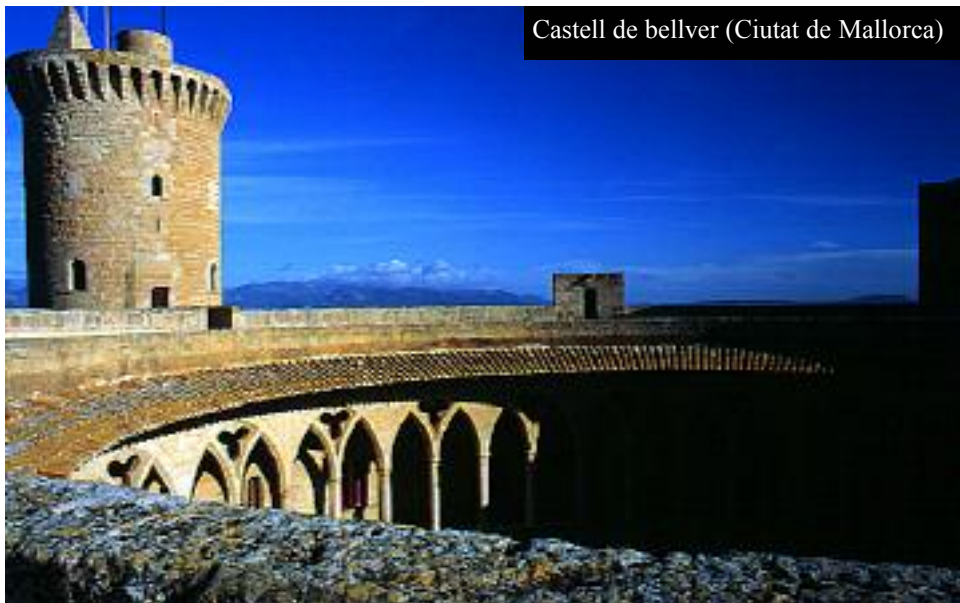
Fotos: <http://www.bergueda.com>

Per menjar i ser servit amb originalitat als Països Catalans una adreça de bon recordar:

El Pagès del Coscollar

Camp de Tir
Bellpuig d'Urgell
Tel. 973 25 10 82 i 655 02 43 63

Castell de bellver (Ciutat de Mallorca)

Quan vaig arribar aquí, a Tolosa, el primer dia ja em vaig perdre a Palma. Va ser en el metro. Vaig sentir « Arènes » i amb això ja n'hi va haver prou. Sé que vaig somriure i tot d'una vaig pensar: « Els illencs li deim « arena » a la « sorra » i automàticament vaig veure la mar i l'olor a mar conqueria els meus pulmons. Tornant de Barcelona amb vaixell veia les gavines i la Seu amb

la seva gòtica bellesa cercant el cel. Més a prop, les palmeres són mogudes pel ritme que marca el vent entremaliat i a l'esquerra, lluny, el Castell de Bellver, amb les seves formes arrodonides i el rei Jaume II observant satisfet la badia, mentre en Jovellanos escriu tristes cartes empresonat.

És ben prest a Palma, els carrers són

deserts, només hi ha gent al moll vell. Els pescadors baixen caixes plenes de peix fresc per a la llonja i comencen a escampar pel terra xarxes, que després asseguts cosiran.

Tot el metro es va omplir de l'olor del blau, de l'olor de la meua ciutat. Llavors, em vaig perdre encara més i el metro ja no era el metro. Veia lluny les modernes escultures i el solitari Parc de la Mar, tan trist sense l'agitació de la vida que es passeja els diumenges.

Camina que caminaràs, com diuen les nostres rondalles, vaig arribar a S'Hort del Rei. Aquest jardí, que abans pertanyia al palau de l'Almudaira, és un dels racons de la meua ciutat que més m'estim. Assegut una estoneta a un dels seus bancs és molt fàcil traslladar-se als temps en què els moros eren els amos de l'Illa. L'aigua, el so de l'aigua brollant contínuament de les fonts, i l'olor de les formoses flors de brillants colors s'uneixen creant una bellesa totalment harmònica amb què és difícil no quedar encisat. Aquí molts d'artistes cerquen la musa que els inspire i no és estrany trobar a la vora d'un jove poeta, un pintor ja expert que envoltat

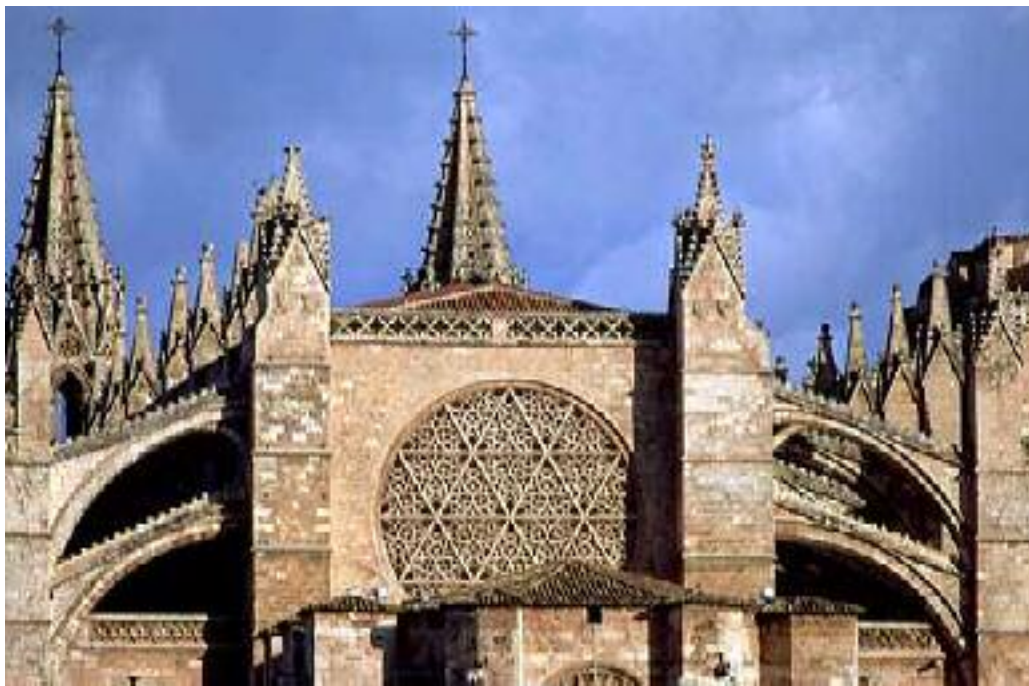
Ciutat de Mallorca

en el cor i el record

Sempre que me'n vaig de la meua illa faig el mateix allà on sigui : en les cares dels desconeguts cerc un rostre amic; en les converses vull trobar el ritme, la dolçor del meu català, de la llengua que utilitz amb la gent que m'estim ; en els nous edificis que veig vull trobar restes del Modernisme, del Barroc, del Gòtic de Ciutat o els encisadors claustres dels palaus renaixentistes plens de cossiols,... De vegades, fins i tot, em fa la impressió que realment no he partit de Palma, que només el meu cos es passeja per carrers que no conec, amb gent que no sap qui som i que parla una llengua aliena. La meua ànima s'ha quedat a Palma o bé jo duc Palma dintre meu. Moltes vegades, el més mínim detall em transporta directament a la ciutat on vaig néixer i ja no som ni a Boston, ni a Pamplona o altres llocs on he viscut més o menys temps i que ara també tenen un racó al meu cor.

dels seus colors intenta copsar la màgia que els jardins amaguen . Però S'Hort del Rei no és l'única petjada vivent que dels mossos queda a Palma : el Palau de l'Almudaina, malgrat totes les modificacions fetes pel Rei Jaume per convertir-lo en la seva residència d'estiu, i els enigmàtics banys àrabs, en la part més antiga de Ciutat, ens recorden la importància que té aquest poble en la nostra història, en la nostra cultura, en una illa plena d'una toponímia que no fa sinó recordar-ho.

Quan ja som a les escales al costat dels jardins i vaig cap a la Seu, pens que Palma és encara una desconeguda. Hi ha una altra Palma. Una que roman amagada i protegida dels turistes menys interessats que parteixen amb una idea totalment tòpica de la ciutat i amb una ensaïmada ficada a una capsa. Molts de turistes es passegen per la ciutat sense curiositat, miren sense entendre, sense voler comprendre allò que hi ha al darrera de cada edifici, cada jardí, cada carrer,...sense descobrir la història que els envolta a cada passa que fan. Per això, a Sant Francesc visiten el claustre i la tomba on hi roman un dels més il·lustres mallorquins, el savi Ramon Llull, i es fixen només en l'anècdota del jove agosarat que va entrar a cavall dins una església encalçant una al·lota. Més enllà de l'anècdota, pocs se'n recordaran del gran filòsof que fou. Tampoc ningú no els explica que en aquell carrer d'allà, enfonyadet vora la Seu, hi va viure molt de temps Mn. Antoni Maria Alcover i no coneixen la història formidable de la calaixera i de la millor obra lexicogràfica feta fins aleshores. Parteixen amb l'ensaïmada i no s'han adonat que a les pastisseries hi ha gatons d'ametlla, crespells, rubiols i panades (ara ja fins i tot sense ser Pasqua), cocarrois i coques de trempó i de verdures o dolces d'albercocs i que cada un d'aquests menjars es pot relacionar fent-se molt enrere amb la tradició musulmana, jueva o catalana. Mengen entrepans i gelats italians, no tasten ni el tumbet, ni el frit, ni les albergínies farcides, les sopes o la

Catedral de Palma de Mallorca (La Seu)

sípia amb ceba ; com tampoc no tasten el gelat, fet quasi com quan la meva padrina veia baixar la neu de la muntanya, de « Can Joan de S'Aigo ».

N'Eloi, la campana més gran de La Seu, em crida i ho fa tan fort que el seu so pareix que m'empeny. Arrib, finalment a la Seu, nascuda de la promesa que va fer Jaume I a la Verge Maria i que no pot deixar indiferent ni tan sols aquells qui la veim quasi cada dia. Entr per la petitona porta de l'Almoina. La música que em recorda la Seu sempre és la de la Sibil·la a matines, la misteriosa i profètica veu amb l'espasa. A la Seu, a més del capell del darrer antipapa d'Avinyó penjat, veig en Gaudí, ben seriós planificant el major canvi que es podrà en la catedral, després de més de sis segles. Ell farà llevar el cor que trencava la perspectiva i dissenyarà els impressionants candelers que encara avui sobten tots els visitants. Assegut amb pinzells, amb el blau, el vermell i el groc hi ha en Joan Miró. El pintor observa atentament la rosassa i els màgics vitralls. El dia del solstici d'estiu el terra de la Seu es broda amb els colors de la rosassa. Són els colors de Miró, els

colors primaris i essencials de l'Illa. I ja prop de la porta hi ha un altre pintor més jove, és el mallorquí Barceló, l'encarregat de fer la darrera aportació artística per a la Seu, tot i que qualche ciutadà està ben espantat.

En sortir de la Seu, ja partia a poc a poc cap a la Plaça de l'Ajuntament i després cap a la del mercat per a veure qualche de les exposicions que sempre hi ha al Gran Hotel, l'edifici modernista més important de Ciutat. Després volia anar fins a la meva estimadíssima Rambla i a la plaça d'Espanya i esperar a l'estació el tren de Sóller i ...

Però, de sobte, me n'adon que hi ha qualche cosa que no va bé. Com vos podeu imaginar, no vaig sentir el « Mirail Université » i vaig acabar al final del trajecte. Sortosament, tornar enrere fou tan fàcil com ho és tornar a Palma cada vegada que el meu cor em diu que hi he de tornar. ▲

Lluïsa C. Rosselló

CURSOS DE LENGUA CATALANA

A partir de la primera setmana del mes d'octubre

Els cursos tenen lloc al **Casal Català**

7, rue des Novarts

31300 Tolosa de Llenguadoc

☎ 05.61.59.61.02

Fax: 05.61.42.79.50

Dilluns	18h15 - 19h45	(iniciació grup I)
Dimarts	16h30 - 18h00	(avançat, grup I)
	18h00 - 19h30	(avançat, grup II)
Dimecres	18h00 - 19h30	(mitjà)
Dijous	18h00 - 19h30	(iniciació grup II)

CURSOS DE SARDANES

Els cursos d'iniciació a la sardana tenen lloc, de finals de setembre fins a mitjans de juny al :

Centre Léo-Lagrange

54, rue des Sept Troubadours

31000 Tolosa de Llenguadoc

Tots els diumenges de les 10h30 a les 12h30

A **Tournefeuille** cada dos dimarts a les 20h30

Algú va acceptar la poma

Cada vegada que vaig a Masquefà, és inevitable, els meus ulls busquen tots sols més enllà de les vinyes el to lilós i les formes romes de Montserrat per anunciar-me que sóc a casa; i això sembla molt acollidor (i de fet, per a mi ho és: el poble sempre és el poble.), però mirat fredament –que és com s’han de mirar les coses per extreure’n la bona imatge– ja fa uns quant anys que no ho és tant. Potser que expliqui per què: Als peus del vessant sud de la muntanya s’escampa el Pla del Penedès, comarca natural i històrica on l’argila és generosa i es deixa aprofitar pels ceps sense rondinar gaire, cosa que, per al gaudi col·lectiu, es tradueix en uns vins excel·lents. Fins ara tot bé; millor encara: reconfortant. El problema comença quan vés a saber qui determina que la poca porositat de l’argila pot anar bé per a alguna altra cosa, concretament per retenir tant les escombraries com els sucus que es desprenen del procés de pressió i putrefacció a què es troben sotmeses, altrament dits lixiviat. El lloc triat per posar en pràctica aquesta brillant ocurrència van ser les terres de Can Mata, dins del municipi dels Hostalets de Pierola, al cap nord d’aquesta comarca i al límit fronterer amb altres termes municipals, entre els quals el de Masquefà. Ara bé, els motius de la tria cal buscar-los més enllà de la simple terra argilosa.

Ara fa uns deu anys, l’abocador del Garraf ja vessava per tots costats (tot i que no ha deixat d’engolir quiska fins ara). Però és clar, la gran quantitat de deixalles generades essencialment pel cinturó urbà barceloní no desapareixeria d’un dia per a l’altre i s’havia de col·locar on fos, a l’única condició que aquest *on fos* es trobés prou lluny com per no percebre’n els efectes i prou a la vora com per ser fàcilment disponible. Així va ser com Can Mata es va convertir en la sucursal oficial del Garraf i en el segon abocador més gran del Principat català; però no va ser només per això.

Aquest abocador s’oficialitza sobre un altre d’il·legal (que tot i que en el seu moment no ho semblava, ara podríem qualificar de modest) que havia aparegut, gairebé com un bolet, en els terrenys embarbissats de Can Mata, propietat del marquès de Camps, qui, a part de la conseqüent remuneració econòmica, conserva el dret de recuperar-los requalificats urbanísticament quan hagin deixat d’explotar-se, quan ja no hi càpiga res més. És a dir, obté un molt bon preu per una terra que, per dret nobiliari, mai no deixa de ser seva i que li retornaran anys més tard amb les condicions d’exploració legalment millorades. D’altra banda, hi ha mans privades que s’interessen en la concessió de l’exploració i que l’obtenen sense cap esforç; són el grup Ferroviari, l’empresa de construcció capdavantera a l’Estat espanyol i el grup La Caixa, l’entitat financera que mou més capital de tots els Països Catalans. Aquest nou negoci els genera uns importants ingressos fixos que, tot i que hi ha una caixa i, per tant, una teòrica

entitat semisocial en joc, no es destinen a cap mena de, per exemple, promocions per a la implantació dels programes de reciclatge. A més tenim el mateix poble dels Hostalets, de dos mil habitants, que treu de l’abocador més d’un terç del pressupost municipal anual, tot i que, curiosament, no s’ha reflectit gaire en inversions públiques, si no és en la contribució estètica que aporten les cases grans –no simplement grosses– i noves que llueixen els caps de l’equip de govern; evidentment, amb això no vull suggerir res. El cop de gràcia doncs, l’aporten els dos gèneres d’un mateix nom: el/la capital.

Mentrestant, les pudors van començar a sovintejar i el problema es va fer perceptible a tothom. Les primeres veus que alertaven d’una més que probable contaminació de les rieres i de l’aquífer del Llobregat van començar a multiplicar els efectes de rebuig, sobretot dels pobles fronterers, ja que a causa de l’orografia del terreny, eren els que patien de més a prop els efectes de la instal·lació, tot i que no en rebien ni n’han rebut mai cap mena de compensació. Arran d’això va néixer una coordinadora d’afectats, que va destapar un bon nombre d’aspectes fins a l’hora desconeguts o només suposats.

Les millores sobtades i importants en la ruta d’accés a l’abocador, que havia estat tradicionalment abandonada, va cridar prou l’atenció com per fer posar l’ull sobre el trànsit de camions que hi anaven a abocar, fora dels horaris oficials i amb una constància esgarrifosa. Això va aportar, com a mínim, dues novetats: una, que hi havia camions dels que recullen paper, plàstics i altres materials teòricament per al reciclatge que hi abocaven directament el contingut de les caixes; l’altra, que allò no era un abocador estrictament català, sinó que rebia camions foranis, especialment espanyols i francesos, que hi abocaven les càrregues respectives. Això va alçar tantes sospites (per què havien de venir de fora a abocar si d’abocadors de les característiques d’aquest ja n’hi havia als llocs de procedència dels camions?) que la coordinadora va sol·licitar un estudi sobre el terreny a una comissió d’investigació que va determinar la presència de metalls pesants, entre els quals sals derivades de la fundició d’alumini; aquest cas en concret amb la rellevància afegida que un jutge va estimar responsable el govern de la Generalitat d’haver-ne autoritzat l’abocament, completament il·legal ja que parlem d’un abocador de classe II; és a dir, que només pot admetre residus sòlids i assimilats (runa i deixalles domèstiques). A més, la teoria de contaminació dels aquífers, de què depenen completament els ceps, prenia cos de debò, aspecte de vital importància si és te en compte que les vinyes són a deu metres escassos de l’abocador i el primer nucli urbà habitat, el de Masquefà, a menys de dos quilòmetres a vol d’ocell (tot i que, a menys de cent metres, ja hi ha petits grups de cases).

Ara bé, tot i la pressió veïnal, es va decidir que l’abocador de Can Mata hauria d’assumir per complet la feina del del Garraf, que havia arribat al límit absolut de capacitat, i que, perquè això fos possible, se n’hauria d’ampliar el volum un cent per cent. Aquesta és la previsió que hi ha actualment i sobre la qual ja s’ha començat a treballar.

Per cert, aquest estiu es va cremar un bon tros de pins i conreu sense que cap mitjà d’extinció és presentés a la zona abans d’una hora; pel que sembla hi havia altres incendis declarats i els dispositius d’extinció estaven completament saturats. Tenint en compte fins a quin punt els bombers s’hi deixen la pell a la feina (de vegades, per desgràcia, literalment) m’ho crec sense arrufar el nas. Ara, el que ja és més curiós és que aquest fos el moment en què es va produir l’incendi, que tingués quatre focus molt allunyats els uns dels altres i que la superfície cremada coincidís gairebé al pam amb aquella que ha de servir a l’ampliació d’aquest gran monstre. Aquí, tampoc no he volgut insinuar res.

La cirereta del pastís la posa una recent troballa del període miocè (un dels períodes més secrets del nostre passat prehistòric) que meravella els antropòlegs. Un antropoide, que rep el nom de Pau, amb trets pràcticament endèmics que fan pensar als tècnics en una baula perduda entre el pòngid i l’homínid, apareix en la zona d’ampliació, al costat d’un gran nombre de restes d’espècies d’animals ara desaparegudes (de tortugues, d’ocells...). En aquests moments, hi ha un equip d’especialistes treballant-hi, però a contrarellotge, esperant l’arribada de les deixalles, que cada dia els és més propera i que no s’atura per res del món.

És ben clar que en aquest paradís penedesenc i imperfecte algú va acceptar la poma que semblava inacceptable i han estat els que menys l’han volguda els qui han hagut d’expiar-ne el pecat. Mentre, tant l’Eva com el Diabole d’aquesta història les ballen ben grasses; i el pitjor del cas és que aquesta vegada no és una falla. ▲

Ismael Calvet

Barcelona, capital cultural?

Durant molt de temps s'ha considerat Barcelona com una de les capitals culturals d'Europa. Encara es pot afirmar?

És veritat que al principi del segle XX, Barcelona és un gresol d'idees polítiques i de conceptes artístics innovadors. El nacionalisme català pensat i dirigit per Enric Prat de la Ribera obté els seus primers èxits polítics (Mancomunitat 1914-1923), l'anarquia troba un terreny fèrtil i té èxit entre els joves burgesos catalans, i, per fi, una massa treballadora que reivindica més justícia social es desvetlla als voltants de la capital sota els efectes de la industrialització. És enmig d'aquesta bullidera que sorgiran artistes com Picasso, Dalí, Tàpies, Miró i revolucionaran l'art contemporani.

Avui dia, Barcelona conserva encara un cert prestigi cultural però ja no és tan reconeguda per la creativitat dels seus artistes. Pitjor encara, Madrid ha esdevingut des de fa uns vint anys la capital cultural d'Espanya gràcies a la concentració de les seues socials de les indústries culturals, dels més grans mecenes i de les subvencions més importants de l'Estat així com a una gran creativitat artística. S'ha de considerar doncs que el declivi de Barcelona en l'àmbit cultural és culpa de Madrid? En part sí, però només en part. També existeixen raons internes que fan que el moviment cultural barceloní no brilli a Europa amb la mateixa flama que abans.

Molts pensen que les polítiques culturals dutes a terme per C i U a la Comunitat Autònoma i el PSC a Barcelona han tingut un paper negatiu. Es retreu a Jordi Pujol d'haver instrumentalitzat la cultura amb fins polítics i d'haver confós política lingüística i política cultural. Els dirigents de Barcelona (Maragall, l'antic batlle i Joan Clos, l'actual) també han estat al·ludits. Se'ls retreu d'haver fet massa poc pels artistes focalitzant-se únicament en la construcció d'infraestructures culturals que fossin a l'alçada del renom de la ciutat.

Al maig del 2001, noms importants procedents de tots els sectors firmaven un manifest per *desvetllar les consciències*. En aquell text els autors estigmatitzaven una *decadència cultural* i fustigaven la

política dirigista i de via estreta de la Generalitat. Els signataris del manifest advocaven per una nova definició de la política cultural de Barcelona i de la Generalitat que prioritzessin l'ajut a la creació.

Les institucions semblen haver entès el missatge i entonen el mea culpa. Jordi Penas de la Generalitat confessa «que potser s'ha exagerat però que des de fa dos o tres anys s'ha canviat de rumb». És veritat que la Generalitat ha fet un esforç particular augmentant el 2002 el pressupost de la cultura del 17%, és a dir 32,2 milions d'euros (el pressupost cultural representa l'1,6% del pressupost total de la Generalitat) a fi de finançar la creació, la indústria cultural i la difusió de la cultura catalana. D'altra banda la Generalitat ha estat l'origen de l'Institut català de les Indústries Culturals encarregat de trobar solucions als problemes plantejats pels diferents sectors de la indústria cultural catalana i d'orientar la política cultural de la Generalitat.

Malgrat el canvi de rumb que semblen haver dut a terme La Generalitat i la ciutat de Barcelona, els actors culturals de Barcelona continuen essent escèptics i dubten de la voluntat dels polítics d'assumir nous reptes. El darrer 23 d'Abril, diada de Sant Jordi, una trentena d'intel·lectuals i d'artistes van reiterar la crida del 2001 demanant una nova política cultural. Les reivindicacions són gairebé

les mateixes que en 2001 puix que els autors constaten « una paràlisi de les institucions i una absència de direcció en la política cultural ». Fan una crida a un « suport decidit i ambiciós a la creació » que és el nervi essencial de la vitalitat d'una cultura i d'un poble.

Aquest manifest redactat dos anys després de la primera crida mostra que l'evolució desitjada pel conjunt dels actors culturals, inclosos els homes polítics, és lenta però això no vol pas dir que no s'estigui portant a terme. Es pot agafar com exemple el CCCB (Centre d'Art Contemporani de Barcelona) i la política duta a terme per Josep Ramoneda que ha sabut fer del centre cultural un « espai d'acolliment d'iniciatives diverses, de grups i d'actors culturals interessants de la ciutat » que vivien fora del teixit cultural oficial però que tenien talent. Es pot pensar doncs que l'evolució del model cultural català és en marxa, cosa que permetrà a Barcelona de continuar figurant entre les capitals culturals europees.

Paradoxalment, les crítiques que fan els intel·lectuals i els artistes barcelonins respecte a una política lingüística catalana que vampiritzaria la política cultural no són compartides a nivell internacional. Al contrari, es pot llegir a la pàgina web del Consell d'Europa pel que fa a l'ordenació lingüística al món que « la política lingüística elaborada i defensada pels catalans constitueix una de les sorpreses d'aquest segle en matèria

d'ordenació lingüística ». És veritat que les lleis de normalització lingüística de 1983 i de 1998 han permès una recuperació inesperada del català malgrat més de dos segles de prohibició. A més, Catalunya ha decidit des de fa anys de promoure la seva llengua i la seva cultura a l'estranger mitjançant els lectors de català, les Cases de Catalunya, un servei de promoció cultural, el COPEC, i a través de la creació el 5 d'abril de 2002 de l'Institut Ramon Llull, equivalent català de l'Alliance Française o de l'Instituto Cervantes. Gràcies a l'Institut Ramon Llull, Catalunya és l'única regió d'Europa i del món que té atribucions que s'acosten a les dels Estats-Nacions pel que fa a la promoció d'una cultura i d'una llengua. Davant d'un èxit com aquest, s'entén per què la política lingüística catalana ha esdevingut una referència a tot el món de la qual s'hauria d'inspirar França.

Un altre punt de satisfacció, que matisa les crítiques dels medis culturals barcelonins, resideix en la capacitat de Catalunya i de Barcelona de crear grans esdeveniments. Pensem en els Jocs Olímpics del 1992 que van permetre segons Joan Clos de situar Catalunya en un mapa. Però un altre esdeveniment d'envergadura internacional és en gestació des de fa alguns anys : El Fòrum 2004. Aquest fòrum, que tindrà lloc d'aquí a uns mesos en el barri 22@, en plena construcció, és una trobada global organitzada en 3 eixos conceptuals : la

diversitat cultural, el desenvolupament sostenible i les condicions de la pau. És un esdeveniment que durarà 141 dies i que es materialitzarà a través de 40 conferències en les quals participaran persones d'anomenada mundial com Bill Clinton, Gorbatxev, Samuel Huntington, Ignacio Ramonet, Carlos Fuentes, José Saramago... ; un Festival de les Arts que aplega els noms més cèlebres dels escenaris europeus, i un espai de 16 hectàrees on els visitants participaran de manera activa. Hom espera més de 5 milions de persones i 500 milions de persones en audència mediàtica, per un pressupost de 327 milions d'euros ! L'ambició dels organitzadors és de renovar el concepte de les Exposicions Universals. Les que es feren al llarg dels dos darrers segles eren dedicades a les nacions, les del segle XXI seran les de la societat civil. L'èxit d'aquesta manifestació és estretament lligat a la capacitat dels participants per redactar un manifest, *el manifest de Barcelona*, d'ambició progressista que tindria un pes en l'agenda dels principals homes polítics d'Occident i que determinaria una llista de polítiques a seguir durant els propers anys. El Fòrum agafaria una dimensió enorme, faria de Barcelona la capital del diàleg amb la societat civil i consolidaria el seu prestigi durant alguns anys. Aquesta és la sort que desitgem a aquesta ciutat i a aquesta comunitat que tots estimem! ▲

Thomas Tertois

53è Aplec de la Sardana de Tolosa de Llenguadoc

Diumenge 20 de juny de 2004 (Place du Ravelin)

Actuaran les cobles Mil·lenària i Vila d'Olesa

Amb el suport de la Secretaria de Relacions Exteriors de la Generalitat de Catalunya.